

บทที่ 3

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้เป็นการศึกษาผลของการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีและประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนที่มีต่อการสร้างกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดขอบเขต วิธีการศึกษาและกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตการศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาและขอบเขตของประชากรในการศึกษาในครั้งนี้คือ

1.1 ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษานี้ประกอบด้วยการวิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีและประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนที่มีต่อการสร้างกำไร โดยจะเลือกทำการศึกษาเฉพาะบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีในช่วงปี พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2548 ทั้งหมด ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นตรงแบบพหุ (Multi Linear Regression Analysis) ของสมการทดสอบความสัมพันธ์จำนวน 4 สมการซึ่งประยุกต์จากสมการของ Leone และคณะ (2002) ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชี ได้แบ่งรูปแบบการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ 4 กลุ่ม คือ “ใหญ่-ใหญ่” “เล็ก-ใหญ่” “เล็ก-เล็ก” และ “ใหญ่-เล็ก” เมื่อ “ใหญ่” คือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่หรือ Big 4 ได้แก่ ไพร์ซวอเตอร์เฮ้าส์คูเปอร์ (PricewaterhouseCoopers: PWC) ดีล้อยท์ ทัช โรมัทสึ (Deloitte Touche Tohmatsu: DTT) เคพีเอ็มจี (KPMG) และเอนส์ทแอนด์ย็อง (Ernst & Young: EY) และ “เล็ก” คือ สำนักงานสอบบัญชีที่มีใช้ขนาดเล็กหรือ Non-Big 4 ส่วนการวิเคราะห์ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อน ได้แบ่งประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนเป็นแบบไม่มีเงื่อนไข และกลุ่มที่ 2 ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนเป็นแบบอื่นที่มีใช้แบบไม่มีเงื่อนไข ในการศึกษาการสร้างกำไรใช้ผลต่างระหว่างกำไร (ขาดทุน) ตามเกณฑ์คงค้างและกระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงานเกินปกติ (Abnormal Accruals) เป็นตัวแทนการสร้างกำไร โดยคำนวณหา

สำรองและรายการคงค้างทั้งหมดจากการใช้ข้อมูลจากงบกระแสเงินสดซึ่งคำนวณจากการนำกำไร (ขาดทุน) สุทธิลบกับกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน และคำนวณหาสำรองและรายการคงค้างที่เป็นไปตามดุลยพินิจของผู้บริหารจากการ Residual ค่า E_t จากสมการของ Jones ที่เขียนให้อยู่ ในรูปสมการเชิงเส้น คือ $TA_t/A_{t-1} = \alpha_1(1/A_{t-1}) + \alpha_2(\Delta REV_t/A_{t-1}) + \alpha_3(PPE_t/A_{t-1}) + E_t$

1.2 ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ บริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการเปลี่ยน สำนักงานสอบบัญชีในช่วงปีพ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2548 ทั้งหมดจำนวน 179 บริษัทหรือ 211 กรณี (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์: 2549, ออนไลน์)

2. วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีและประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนที่มีต่อการสร้างกำไร โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิโดยรวบรวมข้อมูลต่างๆ ดังนี้

(1) ระบบข้อมูลตลาดหลักทรัพย์ออนไลน์ SETSMART

<i>Abnormal Accruals</i>	คำนวณจากการ Residual ค่า E จากสมการเชิงเส้นของ Jones ดังนี้ $TA_t/A_{t-1} = \alpha_1(1/A_{t-1}) + \alpha_2(\Delta REV_t/A_{t-1}) + \alpha_3(PPE_t/A_{t-1}) + E_t$
<i>Total Accruals (TA)</i>	[ข้อมูลงบการเงิน บรรทัดกำไรสุทธิ - ข้อมูลงบการเงิน งบกระแสเงินสด บรรทัดเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน]
<i>Total Asset Begin (A)</i>	ข้อมูลงบการเงิน บรรทัดสินทรัพย์รวม
<i>Sale (REV)</i>	ข้อมูลงบการเงิน บรรทัดรายได้รวม
<i>Property Plant Equip (PPE)</i>	ข้อมูลงบการเงิน งบดุล บรรทัดที่ดินอาคารและอุปกรณ์สุทธิ
<i>MktCap</i>	ข้อมูลการซื้อขาย บรรทัดมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด

<i>Book/Mkt</i>	งบการเงิน บรรทัดส่วนของผู้ถือหุ้น/ ข้อมูลการซื้อขาย บรรทัดมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด
<i>ROA, ROA²</i>	อัตราส่วนทางการเงิน บรรทัดอัตราผลตอบแทนจาก สินทรัพย์
<i>Debt/Assets</i>	งบการเงิน งบดุล บรรทัดรวมหนี้สินไม่หมุนเวียน /งบ การเงิน งบดุล บรรทัดรวมสินทรัพย์
<i>CurrRatio</i>	อัตราส่วนทางการเงิน บรรทัดอัตราส่วนสภาพคล่อง
(2) ระบบสืบค้นข้อมูลออนไลน์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาด หลักทรัพย์ ได้แก่	
<i>AudiorOpinion,</i> <i>AuditorChange</i>	รายงานของผู้สอบบัญชี

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการอธิบายลักษณะของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาร้อยละ (Percentage) ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชี ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนและประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาร้อยละ (Percentage) ส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีและประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนที่มีต่อการสร้างกำไร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) มัชยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการแจกแจงความถี่ (Frequency) ในการอธิบายลักษณะของตัวแปรต่างๆ และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นตรงแบบพหุ (Multi Linear Regression Analysis) ในการอธิบายผลของการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีและประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนที่มีต่อการสร้างกำไร โดยมีสมมติฐานในการทดสอบและรูปแบบสมการทดสอบความสัมพันธ์ซึ่งประยุกต์จากสมการของ Leone และ คณะ (2002) ดังนี้

2.2.1 สมมติฐานในการทดสอบ

H₁ : รูปแบบการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีและประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนมีความสัมพันธ์กับการสร้างกำไร

2.2.2 สมการทดสอบความสัมพันธ์

$$\Delta Abnormal Accruals = \beta_0 + \beta_1 \Delta MktCap + \beta_2 \Delta Book/Mkt + \beta_3 \Delta ROA + \beta_4 \Delta ROA^2 + \beta_5 \Delta Debt/Assets + \beta_6 \Delta CurrRati + \beta_7 AuditorOpinion + \beta_8 AuditorChange + \varepsilon_{i,t} \quad (\text{สมการที่ 1})$$

$$|\Delta Abnormal Accruals| = \beta_0 + \beta_1 \Delta MktCap + \beta_2 \Delta Book/Mkt + \beta_3 \Delta ROA + \beta_4 \Delta ROA^2 + \beta_5 \Delta Debt/Assets + \beta_6 \Delta CurrRati + \beta_7 AuditorOpinion + \beta_8 AuditorChange + \varepsilon_{i,t} \quad (\text{สมการที่ 2})$$

$$\Delta Abnormal Accruals = \beta_0 + \beta_1 \Delta MktCap + \beta_2 \Delta Book/Mkt + \beta_3 \Delta ROA + \beta_4 \Delta ROA^2 + \beta_5 \Delta Debt/Assets + \beta_6 \Delta CurrRati + \beta_7 Unqualified_to_Big + \beta_8 Unqualified_to_Small + \beta_9 Other_to_Big + \beta_{10} Other_to_Small + \varepsilon_{i,t} \quad (\text{สมการที่ 3})$$

$$|\Delta Abnormal Accruals| = \beta_0 + \beta_1 \Delta MktCap + \beta_2 \Delta Book/Mkt + \beta_3 \Delta ROA + \beta_4 \Delta ROA^2 + \beta_5 \Delta Debt/Assets + \beta_6 \Delta CurrRati + \beta_7 Unqualified_to_Big + \beta_8 Unqualified_to_Small + \beta_9 Other_to_Big + \beta_{10} Other_to_Small + \varepsilon_{i,t} \quad (\text{สมการที่ 4})$$

โดยที่:

$\Delta Abnormal Accruals$ = การสร้างกำไรโดยใช้ผลต่างระหว่างกำไร (ขาดทุน) ตามเกณฑ์คงค้างและกระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงานเกินปกติ (Abnormal Accruals) เป็นตัวแทนการสร้างกำไรตามการศึกษายของ Davidson III และคณะ (2005) ซึ่งการวิเคราะห์ใช้อัตราของผลต่างในปีที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับปีก่อนเทียบกับปีก่อน (เท่า) คำนวณจากการ Residual ค่า E จากสมการเชิงเส้นของ Jones ดังนี้

$$TA_t/A_{t-1} = \alpha_1(1/A_{t-1}) + \alpha_2(\Delta REV_t/A_{t-1}) + \alpha_3(PPE_t/A_{t-1}) + E_t$$

- $\Delta MktCap$ = อัตราของผลต่างของมูลค่าตามราคาตลาด ในปีที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับปีก่อนเทียบกับปีก่อน (เท่า) โดย *MktCap* คำนวณจากการใช้ราคาตลาดของหุ้นนั้นคูณกับจำนวนหุ้นสามัญจดทะเบียนทั้งหมดของบริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: 2549, ออนไลน์)
- $\Delta Book/Mkt$ = อัตราของผลต่างของอัตราส่วนมูลค่าตามบัญชีต่อมูลค่าตามราคาตลาด ในปีที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับปีก่อนเทียบกับปีก่อน (เท่า)
- ΔROA = อัตราของผลต่างของอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ในปีที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับปีก่อนเทียบกับปีก่อน (เท่า) โดย *ROA* คำนวณจากการนำกำไร (ขาดทุน) ก่อนรายการพิเศษหารด้วยสินทรัพย์รวม (ณ วันต้นงวด) ตามการศึกษาของ Leone และคณะ (2002)
- ΔROA^2 = อัตราของผลต่างของผลกำลังสองของอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ในปีที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับปีก่อนเทียบกับปีก่อน (เท่า)
- $\Delta Debt/Assets$ = อัตราของผลต่างของอัตราส่วนหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์ในปีที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับปีก่อนเทียบกับปีก่อน (เท่า) โดย *Debt/Assets* คำนวณจากการนำหนี้สินระยะยาวหารด้วยสินทรัพย์รวม (ณ วันต้นงวด) ตามการศึกษาของ Leone และคณะ (2002)
- $\Delta CurrRatio$ = อัตราของผลต่างของอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนในปีที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับปีก่อนเทียบกับปีก่อน (เท่า) โดย *CurrRatio* คำนวณจากการนำเอาสินทรัพย์หมุนเวียนหารด้วยหนี้สินหมุนเวียนตามการศึกษาของ Leone และคณะ (2002)
- AuditorOpinion* = 1 เมื่อบริษัทมีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีและประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนเป็นแบบอื่นที่มีใช้แบบไม่มีเงื่อนไข
0 เมื่อบริษัทมีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีและประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนเป็นแบบไม่มีเงื่อนไข

	0	เมื่อบริษัทมีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีเป็นสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่
<i>Unqualified_to Big</i>	= 1	เมื่อบริษัทมีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีเป็นสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่และประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนเป็นแบบไม่มีเงื่อนไข 0 เมื่อเป็นกรณีอื่นๆ
<i>Unqualified_to Small</i>	= 1	เมื่อบริษัทเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีเป็นสำนักงานสอบบัญชีที่มีใช้ขนาดใหญ่และประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนเป็นแบบไม่มีเงื่อนไข 0 เมื่อเป็นกรณีอื่นๆ
<i>Other_to Big</i>	= 1	เมื่อบริษัทเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีเป็นสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่และประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนเป็นแบบอื่นที่มีใช้แบบไม่มีเงื่อนไข 0 เมื่อเป็นกรณีอื่นๆ
<i>Other_to Small</i>	= 1	เมื่อบริษัทเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีเป็นสำนักงานสอบบัญชีที่มีใช้ขนาดใหญ่และประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อนเป็นแบบอื่นที่มีใช้แบบไม่มีเงื่อนไข 0 เมื่อเป็นกรณีอื่นๆ

3. กรอบแนวคิดในการศึกษา

ในภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษาซึ่งประยุกต์จากแผนภาพจากการศึกษาของ Davidson III และคณะ (2005) โดยจะเห็นได้ว่าในการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีนั้นเกิดขึ้นจากหลากหลายสาเหตุและส่งผลต่อผลการปฏิบัติการของบริษัท หากเมื่อการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีเกิดจากวัตถุประสงค์เพื่อสรรหาผู้สอบบัญชีที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง และ/หรือเกิดจากการเปลี่ยนแปลงข้อผูกพันของสัญญา และ/หรือเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และ/หรือลดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ย่อมส่งผลให้เพิ่มการพัฒนาผลการปฏิบัติการของบริษัท ในขณะที่การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจะไม่ส่งผลอันใดต่อผลการปฏิบัติการของบริษัท หากเมื่อบริษัทมีความขัดแย้งกับผู้สอบบัญชีคนก่อนที่มีความระมัดระวังสูง แต่อย่างก็ตามหากเมื่อการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีมีมูลเหตุเพื่อเอื้อต่อการรายงานผลกำไรที่มีอิทธิพลต่อผลประโยชน์ตอบแทนผู้บริหาร และ/

หรือการรายงานผลกำไรสูงกว่าความเป็นจริงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และ/หรือเพื่อลดคุณภาพของงานสอบบัญชี ย่อมส่งผลให้ผลการปฏิบัติการของบริษัทลดลง

การเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลดผลการปฏิบัติการของบริษัทนั้น มักเกิดจากแรงจูงใจต่างๆ อันได้แก่ แรงจูงใจจากตลาดทุน แรงจูงใจจากข้อผูกมัดต่างๆ และแรงจูงใจจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ตลอดจนเป็นมูลเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างกำไรขึ้น ซึ่งในการสร้างกำไรสามารถสะท้อนได้จากผลต่างระหว่างกำไร (ขาดทุน) ตามเกณฑ์คงค้างและกระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงานเกินปกติ (Abnormal Accruals) และอาจสังเกตได้จากรูปแบบการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีและประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีคนก่อน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาพที่ 3: แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

